

Живова Юлія Вадимівна,
старший викладач кафедри
адміністративного та кримінального
права Дніпровського національного
університету ім. О. Гончара

КРИМІНОЛОГІЧНІ ОЗНАКИ ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА БАНДИТИЗМ, У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Анотація. У тезах розкрито деякі кримінологічні ознаки особи, яка вчинила бандитизм, в сучасній Україні. Доведено, що вікова характеристика злочинців свідчить про ступінь й інтенсивність вияву кримінальної активності громадян, а також особливості злочинного поведінки представників різних вікових груп.

Ключові слова: ознаки, особа, бандитизм, злочин, мотив, причина.

Summary. Some criminological features of a person, who committed banditry in modern Ukraine were described in the theses. The age characteristics of criminals was found to indicate the degree and intensity of criminal activity of citizens, as well as the features of criminal behavior of representatives of various age groups.

Keywords: feature, person, banditry, crime, motive, reason.

Запобігання бандитизму можливо лише за умови ретельного вивчення особи злочинця, оскільки саме вона є носієм причин вчинення злочину і ключовим елементом в механізмі злочинної поведінки. Очевидно, що для підвищення ефективності запобігання злочину потрібно вміння виявити основні характеризують ознаки і властивості осіб, які вчиняють злочини у складі банди, а також наявність повної і достовірної інформації про їхні особливості.

Особі злочинця притаманна система ознак і властивостей, що визначають її як людину, яка вчинила злочин. Будучи різновидністю особи взагалі, особа злочинця має загальні ознаки (стать, вік, фах, освіту, соціальний статус тощо), а також властиві лише їй ознаки, які виражають характер і ступінь її суспільної небезпеки. Здебільшого дані ознаки розподіляють на: соціально-демографічні; кримінально-правові; соціально-рольові; морально-психологічні. [1, с. 79]. При цьому серед зарубіжних учених-кримінологів найбільш поширеним є виділення шести груп ознак, що характеризують особу злочинця: 1) соціально-демографічні ознаки; 2) кримінально-правові ознаки; 3) соціальні вияви в різних сферах життєдіяльності, або соціальні зв'язки; 4) моральні властивості; 5) психологічні ознаки; 6) фізичні (біологічні) характеристики [2, с. 151].

Варто вказати, що соціально-демографічні властивості особи злочинця самі по собі не криміногенні, проте вони пов'язані з умовами

формування особистості й її життєдіяльності, взаємодіють з ними, з потребами і мотивацією, з соціальними ролями особи. Тому вказані властивості представляють суттєвий компонент узагальненого уявлення про особу злочинця і мають значення для розробки і здійснення заходів запобігання окремій злочинності. Крім того, деякі соціально-демографічні ознаки (стать, соціальне становище) надають вплив на мотив, характер і спосіб посягання.

Як показало дослідження у порівнянні з чоловіками поведінка жінок характеризується значно меншою криміногенністю. Нами встановлено, що за останні 5 років лише 7 жінкам було повідомлено про підозру у вчиненні бандітизму, що від загальної кількості осіб, які вчинили бандітизм, складає 3,1 %. При цьому з 2017 р. в Україні не зареєстровано жодного випадку вчинення жінкою бандітизму. Таким чином, до вчинення бандітизму найбільше схильні чоловіки [3].

Вікова характеристика злочинців свідчить про ступінь й інтенсивність вияву кримінальної активності громадян, а також особливості злочинного поведінки представників різних вікових груп. Вікові показники свідчать про те, що бандітизм переважно вчиняється особами зрілого віку 18–28 років, на частку яких припадає 33 %. Другими за криміногенністю слід визнати групи у віці 29–39 років та 40–54 років, на частку яких склала відповідно 21,6 % та 9,3 % з усіх виявлених осіб, які вчинили бандітизм. Рідко вчиняється бандітизм особами старше 55 років (у середньому 1 особа на рік та 5 % від загальної кількості осіб, які вчинили бандітизм) та неповнолітніми, що в цілому не впливає на кримінологічну характеристику особи даної категорії злочинців [3].

Водночас у 2016 році було виявлено 11 осіб, які вчинили бандітизм, у віці 16–17 років, що, скоріш за все, є винятком, аніж закономірністю. Вказане підтверджується і тим, що надалі вказана вікова категорія бандітизм не вчиняла. Взагалі питома вага неповнолітніх у 2015–2019 рр. складає 13,4 %, зокрема, такий високий відсоток пояснюється сплеском у 2016 році [3]. При цьому за нашими даними протягом останніх п'яти років не було виявлено жодної банди, що складалася лише з неповнолітніх осіб. На нашу думку, це пов'язано зі специфікою способу вчинення нападів учасниками банд (найчастіше, із застосуванням насильства чи погрозою його застосування, що не завжди можна здійснити і реально в силу фізіологічних особливостей підлітків), а також відсутністю у неповнолітніх навичок поводження зі зброєю.

Кримінальна активність осіб в віці 18–28 років також стійко зменшується. Так, якщо у 2015–2017 рр. в даній віковій групі було виявлено в середньому за рік 10 осіб, то вже у 2018–2019 р. ця цифра складає усього одну особу, тобто зменшення відбулося у 10 разів. При

цьому найбільш стабільною є вікова група 29–39 років, показник якою складає у середньому 4 особи на рік. Крім того, треба відзначити, що за останні п'ять років відбулися якісні зміни в віковій структурі злочинців, які вчиняють посягання в складі банд, в сторону їхнього дорослішання.

Перевагу осіб зрілого віку серед тих, які вчинили бандитизм, можна пояснити особливостями розглянутого виду злочинів, що вимагає застосування фізичної сили під час нападу, здатність налякати жертву, навичок поводження зі зброєю. Зокрема, використання винними обрізів властиве чоловікам, які мають навички використання зброї, його виготовлення або переробки.

Водночас різним віковим групам притаманні різні приводи мотиви і причини вчиненням злочинів. Зокрема, лідерами банд здебільшого стають особи старшого віку, які мали судимість, певні кримінальні навички та зв'язку зі злочинної середовищем. Таким чином, при плануванні діяльності із запобігання бандитизму правоохоронним органам варто особливо звертати увагу на проміжну вікову групу 25–49 років, саме вони є найбільш активними та мобільними у соціальному плані частини населення.

Список використаних джерел

1. Богатирьов І. Г. Кримінологія : підручник / заг. ред. І. Г. Богатирьова, В. В. Топчія. Київ: ВД Дакор, 2018. 352 с.
2. Кримінологія: учебник / под общ. ред. А. И. Долговой. 3-е изд., перераб. и доп. М., 2012. 384 с.
3. Про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. Генеральна прокуратура України: вебсайт. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> (дата звернення: 18.05.2020).

Заєць Інеса Сергіївна,

науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ФОРМИ ВИЯВУ ПЕРЕШКОДЖАННЯ ЗАКОННІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТІВ

Анотація: Проаналізовано окремі аспекти тлумачення на практиці форм прояву перешкоджання законній професійній діяльності журналістів. Досліджено погляди науковців щодо цього питання. констатовано, що наявність у диспозиції ст. 171